

О.В. Кривов'яз
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
Університет економіки та права «КРОК»

Деонтологія приватної детективної (розшукової) діяльності

У статті обґрунтовується необхідність законодавчого закріплення здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності в Україні, а також встановлення деонтологічних стандартів поведінки приватних детективів. Сформульовано визначення деонтології приватної детективної (розшукової) діяльності.

Ключові слова: приватна детективна (розшукова) діяльність, приватний детектив, деонтологія приватної детективної (розшукової) діяльності.

О.В. Кривовяз
кандидат юридических наук,
доцент кафедры теории и истории государства и права,
Университет экономики и права «КРОК»

Деонтология частной детективной (сыскной) деятельности

В статье обосновывается необходимость законодательного закрепления частной детективной (сыскной) деятельности в Украине, а также установления деонтологических стандартов поведения частных детективов. Сформулировано определение деонтологии частной детективной (сыскной) деятельности.

Ключевые слова: частная детективная (сыскная) деятельность, частный детектив, деонтология частной детективной (сыскной) деятельности.

O. Kryvoviaz
Ph.D. in Law,
Docent of the Department
of Theory and History of State and Law,
«KROK» University

Deontology of Private Detective (Investigation) Activity

The necessity law implementation of private detective (investigation) activity in Ukraine and establish deontological standards of conduct of private detectives proved in the article. Definition of deontology of private detective activity formulated.

Keywords: private detective (investigation) activity, private detective, deontology of private detective (investigation) activities.

Постановка проблеми

Постійне зростання попиту на детективні послуги тягне за собою активний розвиток вітчизняної приватної детективної діяльності. Skorиставшись глобальною мережею Internet, наштовхуємось на безліч пропозицій надання послуг приватними детективами. В таких умовах особливого значення набуває законодавча регламентація діяльності приватних детективів, а також встановлення та безумовне дотримання останніми деонтологічних стандартів поведінки, що виключило би будь-яку можливість порушення прав та свобод людини та громадянина. Все це можна реалізувати тільки з врахуванням досвіду іноземних країн, з безумовною його адаптацією до українських правових, економічних, суспільних реалій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема врегулювання детективної діяльності в Україні та інших країнах була тією чи іншою мірою предметом дослідження низки вчених, серед яких: Г.Ю. Барчан, О.Г. Барчан, В.О. Заросило, В.В. Крутов, В.І. Литвиненко, М.М. Мотуз, Е.І. Низенко, В.М. Панфілов, П.Я. Пригунов, П.О. Попов, О.Ю. Черденченко, В.О. Черков, А.А. Чернявський, О.Ю. Чорний та ін..

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Однак на сьогодні в Україні законодавче врегулювання приватної детективної (розшукової) діяльності далеке від стадії вирішення і потребує подальших ґрунтовних наукових досліджень, а такому питанню, як деонтологічні стандарти поведінки приватних детективів, взагалі не приділялося належної уваги.

Формулювання цілей статті

Потрібно обґрунтувати необхідність врегулювання діяльності приватних детективів в Україні на законодавчому рівні, а також проаналізувати деонтологічні стандарти поведінки останніх.

Виклад основного матеріалу дослідження

Вивчаючи світовий досвід забезпечення правопорядку, ми можемо спостерігати орієнтацію розвинених країн світу не тільки на поліцейські органи, але й на приватні правоохоронні організації. Останні постійно розширюють свій діапазон розшукової та охоронної діяльності. Саме тому приватна детективна діяльність визнана на державному рівні в таких країнах, як Великобританія, Франція, Німеччина, Іспанія, Італія, Португалія, Норвегія, Бельгія, Австрія, Латвія, Данія, Російська Федерація, Канада, Сполучені Штати Америки, Індія, Ізраїль, Японія, Мексика. Запровадження інституту приватних детективів стало своєрідним наслідком реагування влади на виклики суспільства.

Здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності вже давно потребує відповідної легалізації і в Україні. Протягом останніх років до Верховної Ради України подано два законопроекти «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» № 1093 від 13.12.2012 та № 3726 від 28.12.2015, які визначають загальні правові основи організації приватної детективної (розшукової) діяльності в Україні. Зокрема, проект № 3726 від 28.12.2015 року дозволить легалізувати приватну детективну діяльність, надавши здійснення контролюючо-наглядових повноважень над нею державним органам.

Отже, приватний детектив – фізична особа, яка здійснює приватну детективну (розшукову) діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим законом [1].

Приватна детективна (розшукова) діяльність – дозволена органами Національної поліції України незалежна професійна діяльність приватних детективів або приватних детективних підприємств (агентств) з надання клієнтам на платній договірній основі детективних послуг з метою захисту їхніх законних прав та інтересів на підставах та в порядку, що передбачені цим законом [1]. На суб'єкті приватної детективної (розшукової) діяльності не розповсюджується дія законів, що

регулюють правовий статус працівників правоохоронних органів.

Будь-яка професійна діяльність, що здійснюється у встановленому законом порядку, повинна ґрунтуватися на певних принципах. Необхідність запровадження стандартів поведінки приватних детективів зумовлена потребами суспільства, а також реаліями сьогодення.

До основних принципів приватної детективної (розшукової) діяльності відносять: принцип верховенства права, законності, дотримання прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, збереження професійної таємниці, конфіденційності, взаємодії із правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами [1].

Окрім цього, не слід забувати і про загальні та професійні етичні принципи поведінки в суспільстві, якими повинні керуватися приватні детективи. Саме професійна етика, досліджуючи специфіку конкретної професії крізь призму моральних принципів суспільства, практику відхилення від норм моралі у визначених сферах суспільних відносин, закономірності і наслідки, що виникають при цьому, дає можливість виробити деонтологічні правила поведінки членів певної професійної групи, що відповідають етичним вимогам суспільства і держави.

Наприклад, в Іспанії існує Етичний кодекс приватних детективів, який розповсюджується на всіх членів Асоціації приватних детективів Іспанії (Asociación Profesional de Detectives Privados de España). Відповідно до його положень, принципами приватної детективної діяльності є:

- незалежність від стороннього впливу;
- чесність;
- здійснення діяльності відповідно до правил гідності професії;
- дотримання інтересів клієнта;
- дотримання професійної таємниці;
- об'єктивна істина та достовірність інформації.

Крім того, цим документом закріплюються обов'язки приватних детективів у

відносинах із колегами, клієнтами, органами правосуддя, слідства, розкриваються зміст «професійної таємниці» приватного детектива, правила та принципи її дотримання, а також правила рекламування своєї професійної діяльності [2].

Однією з особливих потреб людини є дотримання та забезпечення її прав та свобод, що й стало однією з передумов виникнення деонтології юриста. Деонтологія формується як система норм, вимог та принципів належної професійної поведінки. Сформувавшись як наука, вона формує систему наукових знань про обов'язок та норми належної поведінки людей у реальній суспільній практиці. Отже, саме деонтологія пов'язує етику і право [3]. Тому, крім існування загальних принципів приватної детективної (розшукової) діяльності, існує необхідність впровадження деонтологічних засад діяльності приватних детективів у сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина та встановлення належного рівня правопорядку в суспільстві та державі. Деонтологічні норми регламентують діяльність приватних детективів з позицій стандартів, що сформувалися в суспільстві, щодо їх належної поведінки в тих чи інших проблемних ситуаціях. Вони підкреслюють зростаючу роль приватної детективної діяльності, наголошуючи, що остання повинна співпрацювати з населенням, з одного боку, та з правоохоронними органами – з іншого.

Контакти детектива з населенням відбувається переважно у сфері правових відносин (де постійно пересікаються мораль і право), дотримання деонтологічних норм, етики, етикету, такту в професійній діяльності детектива мають тільки допомагати втіленню законності та правопорядку, не заподіювати шкоди закону. Разом з тим деонтологічні норми спрямовані усувати все те, що заважає взаєморозумінню та нормальній соціальній взаємодії детективів з громадянами. Говорячи про деонтологію детективної діяльності, слід виділити два аспекти даної проблематики – реалізація норм належної поведінки детектива, дотримання принципу неупередженості й абсолютної поваги

до всіх людей з одного боку, а з другого – врахування демографічних, соціальних особливостей різних груп населення під час контактів з ними.

Як бачимо, деонтологічні норми призначені усувати все те, що заважає нормальній соціальній взаємодії приватних детективів з громадянами та державними правоохоронними органами в інтересах закону і правопорядку. Це дає приватному детективу можливість якісно виконувати свою соціальну функцію, відповідати своїй ролі у суспільстві, додержуватися статуту у професійній діяльності, особливо в непередбачуваних ситуаціях. Маючи уявлення щодо норм поведінки приватних детективів та рівень їхнього впливу на правопорядок у суспільстві, ступінь дотримання цих норм на практиці, представники різних соціальних груп орієнтують свою поведінку відповідно до таких стандартів.

То чи можемо ми говорити про деонтологію детективної діяльності? Безумовно, можемо. Відповідно до ст. 5 проекту Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність, приватним детективом може бути громадянин України, який володіє державною мовою, має вищу юридичну освіту, пройшов спеціальну підготовку з метою здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності чи має стаж роботи в оперативних підрозділах або органах досудового розслідування не менше трьох років та отримав у встановленому порядку свідоцтво про право на заняття приватною детективною (розшуковою) діяльністю [1]. Отже, щоб стати приватним детективом, однієї юридичної освіти замало, необхідний також стаж роботи в оперативних підрозділах або органах досудового розслідування, або проходження спеціальної підготовки. Все це свідчить про те, що у приватного детектива повинні бути уже сформовані високий рівень правової культури та правової свідомості.

Стандарти, норми та принципи професійної діяльності не залежать від індивідуальних здібностей різних людей однієї професії, вони надають їхній поведінці загальності, характерності, висуваючи

вимоги щодо підкорення своїх вчинків деонтологічним стандартам діяльності, неухильного виконання професійних обов'язків.

Отже, впровадження деонтологічних стандартів та принципів у практичну діяльність приватних детективів дасть можливість сформувати позитивний імідж детектива відповідно до поглядів та потреб сучасного суспільства та сприятиме підвищенню якісних характеристик та моральної стійкості приватних детективів.

Виходячи з вище викладеного, можна говорити про існування *деонтології приватної детективної (розшукової) діяльності* – це галузь знань, що вивчає стандарти належної професійної поведінки приватних детективів, які засновані на соціальних, моральних цінностях суспільства та спрямовані на захист прав та свобод людини та громадянина, а також особливості реалізації цих стандартів у практичній діяльності детективів.

Висновки

Отже, можна зробити висновок про значну роль діяльності приватних детективів (агентств, бюро) у сфері забезпечення прав та свобод людини та громадянина та у підтриманні правопорядку. Сьогодні процес законодавчого закріплення статусу приватної детективної (розшукової) діяльності тільки набирає обертів в Україні. Для ефективного законодавчого врегулювання питання діяльності приватних детективів нам необхідно врахувати законодавчий та практичний досвід зарубіжних країн. У цьому процесі обов'язково слід узяти до уваги реалії сьогодення нашої держави, особливості українського менталітету, рівень правосвідомості громадян тощо. Окрім цього, слід особливо увагу звернути на деонтологічні стандарти поведінки приватних детективів, оскільки досить часто їхня діяльність перебуває на межі законного та допустимого у сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина та встановленні належного рівня правопорядку в суспільстві.

Література

1. Проект Закону про приватну детективну (розшукову) діяльність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580. – Заголовок з екрану.
2. Código Deontológico // Asociación Profesional de Detectives Privados de España: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.apdpe.es/codigo-deontologico>. – Заголовок з екрану.
3. Гіда Є.О. Деонтологічний кодекс як форма закріплення деонтологічних норм / Є.О. Гіда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/pib/2009_5/PB-5/PB-5_41.pdf. – Заголовок з екрану.